

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Oslo, 28.01.2021
Vår ref. 21/75-4
692/HEHE
Deres ref.

Att:

Høring - Forslag om endringer i smittevernloven (portforbud)

Vi syner til høyringsnotat med lovframlegg av 8. januar 2021 med høyringsfrist 31. januar 2021.

LO set seg i mot at det vert gitt forskriftsheimel for portforbod. Vi er av den oppfatninga at portforbod er eit for inngripande smitteverntiltak. Det er eit forbod mot å forlate heimen eller mot å opphalde seg på bestemte geografiske område. Eit slikt tiltak grip inn i ei rekkje grunnleggande rettar, mellom anna bevegelsesfridomen, forsamlingsfridomen og retten til familieliv. Det har ei rekkje negative effektar for den generelle folkehelsa og for økonomien, mellom anna grip det inn i muligheten for å gå på arbeid og for å drive næring. Porftorbod rammar dessutan sosialt skeivt. Det er regelmessig mindre inngripande å ikkje få forlate heimen for dei med stor bustad og eigedom enn for dei med mindre husvære der det gjerne også er små eller kvalitativt dårlege uteareal.

I norsk rett er portforbod eit framandelement. Denne typen tiltak har, etter det vi kjenner til, berre vore brukt under krigen. I smittevernsamanheng framstår portforbod som eit markant brot med tradisjonen om er frivillig medverknad frå den eller dei tiltaka gjeld. Eit sentralt prinsipp i smittevernsarbeidet er og har vore at forbod og tvang ikkje skal nyttast dersom ein kan oppnå tilstrekkeleg smittevern gjennom frivillig medverknad.

Kva tilleggseffekt på smittevernet regjeringa ynskjer å oppnå med eit eventuelt portforbod er heller uklårt. Fare for smittespreiing oppstår først når folk møtes, og slike møte har allereie smittevernlova heimel for å forby eller avgrense. Lova gjev vidare heimel for å stenge ned verksemder, offentlege institusjonar og samferdsle. Det er dessutan heimel for isolasjon og karantene ved påvist smitte eller mistanke om smitte. For smitta personar er det også heimel for bruk av tvang. Portforbod vil truleg ha liten smitteverneffekt ved sidan av dei allereie eksisterande og mindre inngripande tiltaka. Det har slik sett meir karakter av eit kontrolltiltak enn eit smitteverntiltak. LO ser ikkje behov for ein slik heimel i tillegg til den mogelege heimelen for portforod som allereie finnest i smittevernlova § 7-12. Vilåret for å ta den i bruk er at det oppstår ein naudrettsliknande situasjon og det ikkje er tid til å gå vegen om Stortinget.

LO stiller seg elles noko undrande til at eit framlegg om heimel for portforbod kjem så langt ute i pandemiutbrotet. Røynslene så langt har vore at folk i Norge har stor tillit til styresmaktene si handtering av situasjonen og etterlever smitteverntiltak – både råd, forbod og påbod – frivillig. Dersom det skulle oppstå ein smittesituasjon der det vert behov for å be folk om å halde seg heime eller unngå bestemte geografiske område, tyder desse røynslene på at dei aller fleste straks vil rette seg etter ei slik



oppfordring frå regjeringa og helsestyresmaktene. Eit straffesanksjonert portforbod er derimot så inngripande at det kan føre til at store grupper får mistillit til styresmaktene. Vedtek regjeringa eit slikt tiltak, legg ho samstundes tilliten mellom folk og styresmakter 'i potten'.

LO har elles merka seg at mange, både i privat og offentleg regi, har gått mykje lenger i å iverksetje smitteverntiltak enn det som er påkravd for å etterleve sentrale og lokale styresmakter sine råd og reglar (sjølvpålagde restriksjonar). Nokre har også gått lenger enn det som er ynskjeleg og lovleg. Mellom annan har det kome fram i media at ei rekkje kommunar innleiingsvis i pandemien nekta psykisk utviklingshemma å ta i mot besøk i sine private heimar, også frå foreldre og sysken. På same måte som barn og psykiatriske pasientar, er psykisk utviklingshemma ei gruppe som vil ha vanskeleg for å forstå, motsetje seg og klage over ulovlege tiltak. Dei vil gjerne ikkje ha tilstrekkeleg innsikt og forståing i kva eit portforbod inneber. LO organsierer tilsette i tenestene for slike grupper, og er uroleg for at portforbod kan leie til auka tvangsbruk, også tvangsbruk som kan mangle eller ha usikker heimel.

Sjølv om det i høyringsnotatet er sagt at det skal iverksetjast tiltak for å verne sårbare grupper, står det ikkje klart for LO korleis dette vernet skal verte effektivt. Det er vanskeleg å tenkje seg at det er grunnlag for å iverksetje portforbod når anna aktivitet og verksemd ikkje allereie er stengt ned. Sjølv om det heile tida har vore intensjonen til regjeringa at sårbaregrupper skal skjermast ved nedstenging, lukkast ikkje alltid det. I ein slik situasjon bør den negative signaleffekten av eit portforbod ikkje undervurderast. Den kan føre til at folk som ivaretek samfunnkritiske funksjonar, medrekna funksjonar for sårbare grupper, blir så redde at dei vegrar seg for å gå på jobb. Det kan skje sjølv om både smitterisiko og risiko for alvorleg sjukdomsforløp er låg. Vi syner her til det presset som har vore for å stengje skular heilt eller delvis som førebyggjande smitteverntiltak.

LO trur ikkje at intensjonen til regjeringa er å bruke forskriftsheimelen til å vedta portforbod anna enn ved ekstreme tilfelle. Fullmakter som denne kan likevel bli misbrukt. I situasjonar der mange blir svært redde, kan det nærmast oppstå 'folkekrav' om strenge og inngripande tiltak. Det er alltid ein viss risiko for at styresmaktene kan kome til å gje etter for slike krav for å syne handlekraft og skape ro. Dette sjølv om omfanget av smitte ikkje tilseier at tiltaket er naudsynt, smitteverneeffekten er tvilsam eller usikker og tiltaket kan ha store negative konsekvensar.

Slik LO vurderer pandemihandteringa så langt, ligg dei store utfordringane i smittevernsarbeidet heller ikkje på område som gjev behov for denne typen generelle befolkingsretta tiltak. Utfordringane er knytt til velkjente og individualiserbare grupper og område. Eitt av dei er importsmitte. Etter LO sitt syn bør innsatsen i smittevernsarbeidet framover målrettast mot slike konkrete grupper og område, heller enn mot befolkninga og næringslivet generelt. Dette må sjølv sagt skje under omsyn til våre internasjonale plikter, kravet om forholdsmessighet og tilstrekkeleg medisinsk fagleg grunngeving.

Dersom regjeringa, motsett av LO sitt syn, skulle velje å legge lovframlegget fram for Stortinget, meiner vi at fullmakta til å gje forskrift må gjerast langt snevrare og at Stortinget sin kontroll må styrkast, mellom anna:

- Heimelen skal avgrensast til manglande kontroll over smittespreiinga og dersom det er naudsynt for å oppretthalde tilstrekkeleg kapasitet i helse- og omsorgstenestene
- Heimelen skal ikkje kunne nyttast som førebyggjande smitteverntiltak, men berre når det er naudsynt for å motverke overføring av Covid 19



- Vedkomande departement skal så vidt mogeleg rådføre seg med kommunane før det vert vedtatt lokale eller regionale portforbod
- Forskrifta skal ikkje gjelde lenger enn for 7 dagar i gangen
- Heimelen må oppgje positivt kva lover det kan derogerast frå
- Dersom det blir tale om å gjere inngrep i arbeidstakarrettar, bør regjeringa så vidt mogeleg først rådføre seg med partane i arbeidslivet.
- Rutiner og tilstrekkeleg sakshandsamingskapasitet for å gje unntak for portforbod, medrekna klageadgang, skal vere etablert før eit eventuelt portforbod trer i kraft
- Regjeringa skal straks legge forskrift om portforbod fram for Stortinget. Dersom Stortinget ikkje innan 3 dagar har beslutta at forskrifta skal gjelde som lov, fell forskrifta bort.

LO frårår elles på det sterkaste at Forsvaret (HV) vert sett inn for å bistå politiet med kontrollpostar og patruljering ved eit eventuelt portforbod. Dette vil både kunne verke skremmande og svekke tilliten til dei millitære styrkane våre.

Med vennlig hilsen
LO Norge

Peggy Hessen Følsvik
(*sign.*)

Herdis Helle
(*sign.*)

Dette brevet er godkjent elektronisk i Landsorganisasjonen i Norge og har derfor ingen signatur.